

กองทัพกับฟุตบอล : โลกทัศน์ที่หยุดนิ่งของกองทัพ
ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (ทศวรรษ 2490 – 2560)
The Army and Football: Frozen Perception of the
Thai Royal Army amid Changes of Thai Society
(from the mid of 1940s to the 2010s)

อภิเชษฐ กาญจนดิษฐ์¹ (Apichest Kanchnadi)¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “กองทัพกับฟุตบอล : โลกทัศน์ที่หยุดนิ่งของกองทัพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (ทศวรรษ 2490 – 2560)” ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาปฏิบัติการและการบริหารจัดการของสโมสรฟุตบอลของกองทัพภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยในเวลาดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้พบว่ากองทัพเกี่ยวข้องกับสโมสรฟุตบอลมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นที่กองทัพเข้ามาคุมอำนาจทางการเมือง และก่อตั้งสโมสรฟุตบอลเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันรายการต่าง ๆ ในประเทศ โดยกองทัพนำแนวคิดอำนาจนิยมและเครือข่ายอุปถัมภ์ ตลอดจนจากข้อได้เปรียบในฐานะที่เป็นหน่วยงานรัฐมาใช้บริหารจัดการสโมสรฟุตบอลของตน ซึ่งทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพประสบความสำเร็จในเวลาดังกล่าว แต่ต่อมาเมื่อบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเติบโตของการเมืองระบอบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม รวมถึงการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลอาชีพตามแนวทางสากล ขณะที่กองทัพยังคงใช้แนวทางดั้งเดิมในการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอล จึงทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพประสบความสำเร็จน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ 10200, อีเมล apichest@hotmail.com

¹ Ph.D. Student, Doctor of Philosophy in History, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok 10200, E-mail: apichest@hotmail.com

^{*} Corresponding author: E-mail address: apichest@hotmail.com

Received: September 13, 2020; Revised: November 2, 2020; Accepted: November 12, 2020

ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากองทัพขาดประสิทธิภาพในการปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ : กองทัพไทย, ฟุตบอล, สโมสรฟุตบอล

Abstract

Through historical approach, This article, titled “The Army and Football: Frozen Perception of the Thai Royal Army amid Changes of Thai Society (from the mid of 1940s to the 2010s)”, proposes to investigate, Football Clubs of the Thai Royal Army in the time of political, economic, and social changes in Thai society for over a half of the century. The research reveals that the Thai Royal Army has long been involved in Football Clubs especially during the time of the Cold War from the mid of the 1940s to the early 1990s. At the time the army played significant roles in Thai political sphere, football became a tool to represent the institution by joining football tournaments all over the country. Exercising through authoritarianism, patronage, and advantages of being a governmental institution, the Thai Royal Army succeeded to run its football clubs. However, as political, economic, and social conditions in Thai society have changed, to be exacted, growing of democracy and capitalism since the 1990s onwards, the Thai Royal Army has experienced difficulties in managing its clubs. Contrary to an international way of improving and managing professional football clubs around the globe, the Thai Royal Army’s policies on its football clubs remain unchanged, which causes its constant failure. This situation reveals a lack of resilience and adjustment of the Thai Royal Army in the time of great transition in the society.

Keywords : Royal Thai Army, Football, Football Club

บทนำ

ในปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 มีข่าวสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นที่สนใจสำหรับผู้สนใจกีฬาฟุตบอลในไทยคือข่าวที่ พล.อ.อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบกในฐานะประธานสโมสรฟุตบอลอาร์มี ยูไนเต็ด หรือชื่อเดิม คือ สโมสรทหารบก ประกาศ “พักทีม” ยุติกิจกรรมต่างๆของสโมสร โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากต้องย้ายสนามแข่งขันจากสนามกองทัพบกในกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดลพบุรี และการที่สโมสร “ไม่อยากจะเป็นหนี้บุญคุณ” ภาคเอกชนผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายหลายสิบล้านบาทต่อปีให้แก่สโมสร (“ทัพบกยุบสโมสรอาร์มี-หนุนทีมน้องลูกศิษย์อาชีพ” 30 พฤศจิกายน 2596: 9) จึงยุติบทบาทสโมสรฟุตบอลที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวลงไป

การยุติบทบาทของสโมสรอาร์มี ยูไนเต็ด เกิดขึ้นในเวลาที่สโมสรฟุตบอลจากเหล่าทัพอื่นๆ ทั้งทหารอากาศ ทหารเรือและตำรวจซึ่งเคยเป็นสโมสรฟุตบอลชั้นนำของประเทศมาในอดีต ล้วนตกอยู่ในสถานะตกต่ำมากกว่า 2 ทศวรรษ นับตั้งแต่ครั้งที่สโมสรทหารอากาศชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอล จอห์นนี่ วอล์คเกอร์ ไทยแลนด์ชอคเกอร์ลีก พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายที่สโมสรฟุตบอลจากเหล่าทัพประสบความสำเร็จในการแข่งขันฟุตบอลระดับสูงสุดของประเทศ และในปัจจุบันไม่มีสโมสรฟุตบอลจากเหล่าทัพใดได้เข้าร่วมแข่งขันในรายการใดๆแล้ว ไทยลีกซึ่งเป็นการแข่งขันฟุตบอลอาชีพระดับสูงสุดของไทย จึงนำมาสู่ความสนใจที่จะศึกษาว่าอะไรคือเหตุผลที่นำไปสู่ความตกต่ำของสโมสรฟุตบอลเหล่านี้ โดยจะศึกษาปฏิบัติการและการบริหารจัดการของสโมสรฟุตบอลเหล่านี้ที่เชื่อมโยงกับบริบทความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เพราะเป็นช่วงเวลาที่กองทัพก่อการรัฐประหารจากรัฐบาล “สายพลเรือน” ของคณะราษฎร และทำให้กองทัพมีบทบาทเป็นตัวแสดงที่สำคัญในเวทีการเมืองไทยสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์กีฬาของไทยที่เชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของไทยเพิ่มเติมขึ้นในบางมิติ

จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพกับกีฬาฟุตบอลในสยามไทย

ฟุตบอลเป็นกีฬาสมัยใหม่ที่มีการนำเข้ามาสู่สยามครั้งแรกในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยชาวยุโรปที่อาศัยในสยาม และต่อมานักเรียนไทยที่ไปศึกษาในยุโรปได้กลับมาส่งเสริมกีฬาฟุตบอลให้แพร่หลายขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การส่งเสริมการเล่นฟุตบอลในเวลาดังกล่าวมาจากความประสงค์ของรัฐบาลสยามในขณะนั้นที่ต้องการใช้กีฬาเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นอารยะและความเป็นสมัยใหม่ โดยมองว่าการฝึกฝนร่างกายและการแข่งขันกีฬาสมัยใหม่เป็นเครื่องมือควบคุมและจัดระเบียบทางร่างกายของพลเมือง ตลอดจนการใช้กฎ กติกาของกีฬาสมัยใหม่เป็นเครื่องมือขัดเกลาทางสังคมให้ผู้คนมีระเบียบวินัยและเคารพในกติกา (ชาญ พนารัตน์, 2557: 25-8).

กีฬาฟุตบอลเริ่มเกี่ยวพันกับกองทัพในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์ทรงโปรดให้ก่อตั้งสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้นในพ.ศ. 2458 (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2559: 12) และจัดตั้งระเบียบ “ข้อบังคับลักษณะปกครองคณะฟุตบอลแห่งสยาม” ขึ้นเมื่อ 25 เมษายน พ.ศ. 2459 โดยมีระเบียบต่างๆ เช่น การสมัครเป็นสมาชิก รายนามสมาชิกของสโมสร เครื่องแต่งกาย การแต่งตั้งสมาคมกรรมการ การประชุมประจำปี ระบบบัญชีของสโมสร ข้อห้ามและการลงโทษ ฯลฯ (“ข้อบังคับลักษณะปกครองคณะฟุตบอลแห่งสยาม” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 33 หน้า 25 -32, 30 เมษายน พ.ศ. 2459) และทรงโปรดให้มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างกองทัพต่างๆ ในรายการแข่งขันในรายการ “ถ้วยทองนักรบ” ในปีเดียวกันนั่นเอง โดยพระองค์ทรงรับตำแหน่งเป็นประธานสนามนายกล นายพลตรีและนายพลเสื่อป่าพระยาประสิทธิ์ศุภการเป็นอุปนายกและประธานกรรมการ และมีตัวแทนจากทหารบก ทหารเรือ และเสื่อป่าเข้าร่วมเป็นกรรมการจัดการแข่งขัน (“ประกาศตั้งกรรมการฟุตบอลถ้วยทองนักรบ ประจำปีพระพุทธศักราช 2459,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 13 หน้า 133-134, วันที่ 7 กันยายน 2459).

กีฬาฟุตบอลเริ่มได้รับความสนใจในสังคมไทยมากขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะเมื่อคณะราษฎรได้ส่งหลวงศุภชลาศัยจากกองทัพเรือให้มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพลศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2477 เนื่องจาก

คณะราษฎรมองว่าการกีฬาเป็นเครื่องพัฒนาพลานามัยของพลเมืองให้สมบูรณ์แข็งแรงพร้อมที่จะเป็นกำลังของประเทศ โดยในคราวนั้นมีทหารเรือหลายรายที่ย้ายมาสังกัดในหน่วยงานด้านพลศึกษาเช่นกัน (อนุสรณ์พิธีพระราชทานเพลิงศพเรือเอกหลวงยุทธวินัยพิเนต (จวน ทังสุบุตร), 2523: 3) และในช่วงเวลานั้นเองที่รัฐบาลกำหนดให้ฟุตบอลเป็นหนึ่งในรายวิชาพลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพ.ศ. 2480 (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2559: 13) ขณะที่บรรดาเหล่าทัพต่าง ๆ นอกจากกองทัพบกที่มีสโมสรฟุตบอลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2459 ต่างพยายามก่อตั้งสโมสรฟุตบอลของตนเองขึ้น โดยสโมสรทหารอากาศก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2489 สโมสรฟุตบอลทหารเรือก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2499 และสโมสรตำรวจก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2503 ตามลำดับ

กองทัพกับฟุตบอลสมัครเล่น : ภาพสะท้อนระบบอำนาจนิยมระบบอุปถัมภ์และการใช้ทรัพยากรของรัฐในยุคสงครามเย็น

นับตั้งแต่กองทัพเริ่มเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอย่างชัดเจนตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2490 ก็ได้ขยายอิทธิพลออกไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นซึ่งกองทัพใช้อำนาจเรื่องความมั่นคงเข้ายึดกุมอำนาจรัฐของไทยไว้อย่างต่อเนื่องยาวนาน และภายในระยะเวลาดังกล่าวนั้นเองที่บุคลากรจากกองทัพนำพาแนวคิด วัฒนธรรมองค์กรบางประการของกองทัพออกไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ที่พวกเขาเข้าไปปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยเฉพาะการที่ผู้นำกองทัพนิยมนำวัฒนธรรมของระบบอำนาจนิยมและเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มาใช้กับภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (ทักษ์ เจริญเจริญ, 2559) ซึ่งลักษณะเช่นนี้แพร่หลายเข้าสู่วงการกีฬาเช่นกัน ดังเห็นได้ว่าในเวลาดังกล่าวผู้นำกองทัพและแกนนำสำคัญในรัฐบาลเผด็จการทหารมักเข้าไปปรับตำแหน่งผู้นำในองค์กรกีฬา อาทิ จอมพลประภาส จารุเสถียร อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหลายกระทรวง และ พล.อ.อ.ทวิ จุลละทรัพย์ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรัฐมนตรีหลายกระทรวงที่เคยดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยและประธานจัดการแข่งขันกีฬานานาชาติสำคัญหลายรายการทั้งกีฬาแหลมทองและกีฬาเอเชียนเกมส์ เป็นต้น โดยผู้นำเหล่านี้มักสร้างเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในวงการกีฬาโดยนำนายทหารคนสนิทเข้ามาร่วมงานในหน่วยงานกีฬาต่าง ๆ ด้วยเป็นจำนวนมาก

ภายใต้บริบทที่ผู้นำกองทัพเข้าไปมีบทบาทในวงการกีฬานั้น พบว่ามีบุคลากรหลายรายจากกองทัพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬาฟุตบอลในประเทศ โดยเฉพาะการเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ อาทิ พลเรือตรีหลวงเจียรกกลการ (เจียม กกลการ) พ.ศ. 2496- 2498 พล.ท.เผชัญ นิมิบุตร (พ.ศ. 2498-2499) พล.อ.จำเริญ จารุเสถียร (พ.ศ. 2503-2504) พล.ต.ท.ต่อตระกูล ยมนาค (พ.ศ. 2504 -2516) พ.อ.อนุ รมยานนท์ (พ.ศ. 2518 – 2519 และ 2521- 2531) พล.ต.ท.ชลอ เกิดเทศ (พ.ศ. 2531-2538) เป็นต้น รวมถึงการที่นายทหารและตำรวจชั้นผู้ใหญ่อีกหลายรายที่เข้าไปมีบทบาทเป็นคณะกรรมการในสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในยุคสงครามเย็น อาทิ จอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นสมานายก กิตติศักดิ์ ระหว่างพ.ศ. 2504 -2014 ขณะที่ พล.ท.ประจวบ สุนทรากร พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ พล.ต.ต.เจตจันทร์ ประวิตร พล.อ.ต.ชู สุทธิโชติ พันเอกประเทียบ เทตวิศาล พล.ร.อ.กาฬวรรณดิศ ดิศกุล พล.อ.จารึก อารีย์รามาการณย์ พล.อ.อ.ทวี จุลละทรัพย์ พล.ต.สมบัติ อมรวิวัฒน์ น.อ.อมฤต จารยพันธ์ พ.อ.ไตรรงค์ อินทรทัต (รายชื่อข้างต้น ระบุศทางราชการขณะดำรงตำแหน่งในสมาคมฟุตบอล) (สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2549, 85-87) รวมถึงการที่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของเหล่าทัพเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานสโมสรฟุตบอลของกองทัพที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่ควบคู่กันไป อาทิ พล.อ.บุญชู จันทร์เบกษา ที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศและประธานสโมสรฟุตบอลทหารอากาศควบคู่กันอยู่อย่างยาวนาน

ด้วยเหตุผลที่กองทัพเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและอำนาจทางการเมืองและความมั่นคงสูงสุดในสังคมไทยในช่วงสงครามเย็น โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษ 2490 ถึงต้นทศวรรษ 2530 จึงทำให้กองทัพค่อนข้างมีอิทธิพลในการตัดสินใจเรื่องราวภายในของตนจนยากที่บุคคลหรือองค์กรภายนอกจะตรวจสอบได้จนกลายเป็นหนึ่งในลักษณะอำนาจนิยมของกองทัพในเวลาดังกล่าว โดยหนึ่งในกรณีให้เห็นได้ชัด คือ การรับสมัครบุคคลภายนอกเข้าเป็นข้าราชการในสังกัดกองทัพซึ่งยังมีการตั้งคำถามถึงความโปร่งใสในกระบวนการดังกล่าวแม้กระทั่งในปัจจุบัน ภายใต้เงื่อนไขที่การรับราชการในกองทัพเป็นอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคงทั้งในแง่สถานะและรายได้ ในขณะที่บรรดานักกีฬาผู้มีชื่อเสียงของไทยในเวลานั้นยังเป็นนักกีฬาสมัครเล่น

ซึ่งขาดหลักรับประกันเรื่องอาชีพและรายได้ที่มั่นคงแน่นอน จึงทำให้นักกีฬาฝีมือดีจำนวนมากต้องการสมัครเข้าเป็นนักกีฬาในสังกัดกองทัพ นักกีฬาเหล่านี้จึงมักสมัครเป็นนักเรียนและนักกีฬาในสถาบันการศึกษาของกองทัพทั้งในระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษา หรือพยายามเข้าไปเป็นนักกีฬาในสังกัดกองทัพเพื่อหาช่องทางบรรจุเป็นข้าราชการในสังกัดกองทัพต่อไป ตัวอย่างของนักกีฬาในกลุ่มนี้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี อาทิ อำนาจ เจริญสวัสดิ์ อดุลย์ มะลิพันธ์ จากสโมสรกองทัพบก นราศักดิ์ บุญเกลี้ยง ปิยะพงษ์ ผิวอ่อน กัมปนาท อังสูงเนิน จากสโมสรทหารอากาศ ปิยะกุล แก้วน้ำค้าง สุขสันต์ คุณสุทธิ จากสโมสรราชนาวี ชัยยงค์ ขำเปี่ยม นที ทองสุขแก้ว จากสโมสรตำรวจ เป็นต้น (จิรัฐ จันทะเสน, 2540) ซึ่งรายชื่อนักฟุตบอลเหล่านี้ได้รับการติดยศทางทหารและตำรวจ ทั้งยังก้าวหน้าในชีวิตราชการถึงระดับสัญญาบัตร โดยบางรายมีตำแหน่งทางราชการถึงระดับชั้นนายพลของกองทัพในปัจจุบัน

จากข้อได้เปรียบทั้งเรื่องอาชีพ รายได้และสวัสดิการของกองทัพทำให้นักกีฬาฟุตบอลที่มีความสามารถต่างพากันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสโมสรของเหล่าทัพต่าง ๆ และส่งผลให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการแข่งขันฟุตบอลภายในประเทศในเวลานั้น โดยสังเกตได้จากกรณีที่สโมสรจากกองทัพได้รับรางวัลชนะเลิศฟุตบอลถ้วยพระราชทานประเภท ก ซึ่งเป็นการแข่งขันฟุตบอลระดับสูงสุดของประเทศไทยในเวลานั้นหลายครั้ง ดังนี้ สโมสรทหารอากาศ(พ.ศ. 2495, 2496, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2510, 2530, 2539) สโมสรทหารบก (พ.ศ. 2526) สโมสรตำรวจ(พ.ศ. 2508, 2511) (สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2549: 42)

นอกจากการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลของกองทัพจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องอำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์ในการบรรจุนักกีฬาเข้าเป็นนักกีฬาในสังกัดของตนแล้ว สโมสรฟุตบอลจากกองทัพในยุคนี้ยังมีข้อได้เปรียบจากการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ ของภาครัฐเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของสโมสรฟุตบอลของตน ตั้งแต่การใช้งบประมาณเพื่อเป็นเงินเดือนและสวัสดิการสำหรับนักกีฬาที่เป็นข้าราชการในสังกัดของตน ตลอดจนการใช้เวลา สถานที่และอุปกรณ์ของรัฐบาลเพื่อฝึกซ้อมและแข่งขัน ทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพไม่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ซึ่งต่างจากจากสโมสรฟุตบอลที่เป็นของเอกชนและรัฐวิสาหกิจ

ที่ต้องพิจารณาเรื่องต้นทุน-กำไร-ขาดทุนอย่างเข้มงวด จึงทำให้สโมสรฟุตบอลของ กองทัพมีข้อได้เปรียบเหนือสโมสรกีฬาจากหน่วยงานเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ซึ่งข้อได้เปรียบเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพประสบความสำเร็จในการแข่งขันเป็นอย่างดีในช่วงสงครามเย็น ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการในรูปแบบเหล่านี้ได้กลายเป็นมรดกทางความคิดที่ยากจะเปลี่ยนแปลงของบรรดาผู้มีส่วนรับผิดชอบสโมสรฟุตบอลของกองทัพเรื่อยมา แม้กระทั่งในปัจจุบัน

ประชาธิปไตย การเติบโตทางเศรษฐกิจ ฟุตบอลอาชีพ และโลกทัศน์ของกองทัพในยุคหลังสงครามเย็น

ในเวลาต่อมาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ช่วงเวลาของการสิ้นสุดสงครามเย็นในช่วงต้นทศวรรษ 2530 ซึ่งบริบทเช่นนี้ส่งผลกระทบสำคัญต่อกองทัพ เพราะแนวโน้มของสงครามขนาดใหญ่ในยุคสงครามเย็นเริ่มลดลงจึงทำให้รัฐบาลเริ่มจำกัดงบประมาณทางทหาร และกำลังพลในประเทศลง ทำให้กองทัพเริ่มขาดข้ออ้างเรื่องความชอบธรรมที่จะดำรงอยู่ในเวทีการเมือง (สุรชาติ บำรุงสุข, 2543: 68) ขณะเดียวกันกับที่แนวคิดเสรีประชาธิปไตยเริ่มขยายตัวไปยังพื้นที่ต่างๆ ของโลกอย่างกว้างขวางมากขึ้น ในขณะที่ภายในประเทศไทยก็มีกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยเต็มใบที่ต้องการให้กองทัพถอนตัวออกจากการเมืองมากขึ้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีผลทำท้าทายการดำรงอยู่ของกองทัพในเวทีการเมืองในเวลาต่อมา

นอกจากนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตลอดจนการเปิดการรับการลงทุนจากต่างประเทศที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องหลายทศวรรษ รวมทั้งผลพวงจากนโยบายด้านเศรษฐกิจใหม่ๆ ที่มาจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และการได้รับแรงกระตุ้นจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทั่วโลกในช่วงต้นทศวรรษ 2530 ทำให้เศรษฐกิจโดยเฉพาะในหัวเมืองใหญ่ของไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วอันส่งผลให้เกิดคนกลุ่มใหม่ซึ่งที่ผ่านมานิยมเรียกกันว่า “กลุ่มชนชั้นกลาง” ที่ประกอบด้วยผู้คนทั้งหลายหลายชั้น ตั้งแต่นักธุรกิจการธนาคารและสถาบันการเงิน นักธุรกิจนำเข้าส่งออก นักลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและบริการ แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ

นักศึกษา นักเรียนอาชีวะ ฯลฯ โดยที่คนเหล่านี้มีโอกาสรับรู้ข่าวสาร ทั้งยังเชื่อมโยงตัวเองกับโลกผ่านระบบการสื่อสารสมัยใหม่และให้ความสนใจต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และต่อมาคนเหล่านี้เป็นตัวแทนสำคัญในการแสดงออกทางการเมืองเพื่อต่อต้านกองทัพในเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” (ลิขิต วีระเวทิน, 2553: 165-172; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543; อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2549: 289) ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้กองทัพต้องล่าถอยออกจากเวทีการเมืองไทยไปชั่วคราว

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 รัฐบาลรักษาการของนายอานันท์ ปันยารชุน ได้จัดให้มีการเลือกตั้งและมีรัฐบาลพลเรือนขึ้นมาบริหารประเทศ ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลแต่ละชุดอาจมีอำนาจไม่ต่อเนื่องกันแต่ก็ทำให้พลเรือนเริ่มมีบทบาทในการคุมทิศทางต่าง ๆ ของประเทศมากขึ้น ขณะที่กองทัพเริ่มถอยออกจากการเมืองและนายทหารระดับสูงจำนวนไม่น้อยเริ่มเห็นว่ากองทัพต้องหวนกลับไปเป็น “ทหารอาชีพ” ที่ดูแลด้านความมั่นคงและสนับสนุนประชาธิปไตยและไม่ควรก้าวล่วงทางการเมือง (สุจิต บุญบงการ, 2562: 167 -175)

พร้อม ๆ กับที่กองทัพเริ่มลดบทบาททางการเมืองลง ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะมีผลท้าทายการดำรงอยู่ของกองทัพในเวทีการเมืองในเวลาต่อมา เว้นแต่ประเทศไทย เศรษฐกิจของประเทศก็ขยายตัวอย่างรวดเร็วในยุค “เศรษฐกิจฟองสบู่” ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์ การเงิน การธนาคารและตลาดหลักทรัพย์ ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งของไทยสรุปว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็น “ยุคทองของอุตสาหกรรม” (อัมมาร สยามวาลา, 2540: 61-63) บริบทเช่นนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวงการฟุตบอลไทยเช่นกัน เพราะภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจเริ่มหันมาสนับสนุนกีฬาฟุตบอล ทั้งที่ก่อตั้งสโมสรขึ้นใหม่ในนามบริษัท และ/หรือให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สโมสรฟุตบอลที่มีมาแต่เดิม โดยเห็นได้ว่าเริ่มมีสโมสรฟุตบอลใหม่ๆ ที่ประสบความสำเร็จขึ้น อาทิ สโมสรหมู่บ้านสินธรนาซึ่งมีฐานมาจากกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สโมสรสิงห์-เทโรศาสน ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มบุญรอด บริวเวอรี่และบีอีซี เทโร บริษัทด้านสื่อสารมวลชน สโมสรตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมถึงกลุ่มธนาคารที่ใช้งบประมาณมากขึ้นเพื่อพัฒนาสโมสรฟุตบอลของตน ทั้งในกลุ่มสโมสรที่มีชื่อเสียงมาแต่เดิม อาทิ สโมสรธนาคารกรุงเทพ

สโมสรธนาคารกรุงไทย หรือกลุ่มสโมสรที่เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นมาในเวลานั้น เช่น สโมสรธนาคารกรุงไทย สโมสรธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เป็นต้น การที่ภาคธุรกิจให้การสนับสนุนต่อกีฬาฟุตบอลมากขึ้นลักษณะเช่นนี้ อาจเกิดขึ้นได้จากเหตุผลหลายประการ ทั้งจากความนิยมส่วนตัวของเจ้าของธุรกิจเหล่านั้นที่มีต่อกีฬาฟุตบอล และการที่นักธุรกิจหรือกลุ่มทุนเหล่านี้พิจารณาแล้วว่ากีฬาฟุตบอลเป็นกีฬายอดนิยมในสังคมไทยจึงเลือกใช้การสนับสนุนกีฬาฟุตบอลเป็นพื้นที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนออกไปในวงกว้าง ทั้งยังอาจทำให้กลุ่มทุนและนักธุรกิจเหล่านี้สามารถสร้างสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้บริหารจากกองทัพหรือภาครัฐที่มีบทบาทในวงการฟุตบอลมาอย่างยาวนานซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการดำเนินงานของภาคธุรกิจที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐต่อไปในอนาคตได้เช่นกัน

ขณะที่สโมสรฟุตบอลจากภาคเอกชนที่มีจำนวนและงบประมาณสนับสนุนมากขึ้นกำลังประสบความสำเร็จ สโมสรฟุตบอลของกองทัพกลับเริ่มต้นก้าวเข้าสู่ช่วงเวลาของการตกต่ำอันอาจมีเหตุผลมาจากงบประมาณที่ลดลงของกองทัพ ดังที่กล่าวไปข้างต้นจึงทำให้กองทัพไม่สามารถบรรจุนักกีฬาฟุตบอลที่มีความสามารถเข้ารับราชการได้เป็นจำนวนมากดังในอดีต ขณะเดียวกันการที่สโมสรฟุตบอลของกองทัพคงยึดติดกับการบริหารรูปแบบเดิมซึ่งไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจจึงทำให้นักฟุตบอลที่มีชื่อเสียงในสโมสรของกองทัพบางส่วนตัดสินใจลาออกจากการเป็นข้าราชการในกองทัพและหันไปสังกัดสโมสรของเอกชน เช่น อภิชาติ ทวีเฉลิมดิษฐ์ที่ลาออกจากตำแหน่งข้าราชการชั้นสัญญาบัตรแห่งกองทัพกเพื่อย้ายไปเป็นนักฟุตบอลในสังกัดธนาคารกรุงเทพซึ่งทำให้เขาสามารถย้ายที่ทำงานไปยังธนาคารกรุงเทพในสาขาที่จังหวัดบ้านเกิดได้ (“อภิชาติ ทวีเฉลิมดิษฐ์, “เป็นนายร้อยหรือ? ไม่สบายใจ เป็นนายแบงค์ดีกว่า,” ฟุตบอลสยาม ฉ. 705 (4 พฤษภาคม – 10 พฤษภาคม 2539): 8-9) หรือเกียรติศักดิ์ เสนาเมือง ที่ลาออกจากการเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรเพื่อเดินทางไปเล่นฟุตบอลอาชีพที่ต่างประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักฟุตบอลที่มีความสามารถและชื่อเสียงเริ่มเห็นว่าการเป็นนักกีฬาในสังกัดของกองทัพมิใช่ทางเลือกเดียวที่ช่วยให้ดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงอีกต่อไป

การที่สโมสรฟุตบอลของกองทัพไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปแสดงให้เห็นได้ชัดเมื่อสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ มีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนการแข่งขันฟุตบอลในประเทศไทยให้เป็นระบบอาชีพอย่างเต็มตัวเป็นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2539 ภายใต้ชื่อ “ไทยลีก” ที่บริหารโดย “บริษัทไทยลีก จำกัด” โดยมีสโมสรฟุตบอลเข้าร่วมการแข่งขัน 18 สโมสร และทั้ง 4 เหล่าทัพส่งสโมสรของตนเองเข้าร่วมการแข่งขันในครั้งนี้ด้วย ซึ่งผลการแข่งขันในฤดูกาลนั้นปรากฏว่าสโมสรที่ได้คะแนนสูงสุด คือ สโมสรธนาคารกรุงไทย ขณะที่สโมสรทหารอากาศ สโมสรทหารบก สโมสรราชนาวิก สโมสรตำรวจ มีคะแนนอยู่ในลำดับที่ 7-10 ตามลำดับ (สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2549: 103)

ถึงแม้ว่าสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเติบโตของของการเมืองในระบบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม รวมถึงการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลที่ก้าวไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น แต่สโมสรฟุตบอลจากกองทัพยังมีท่าทีที่ไม่ต่างจากในอดีตมากนัก โดยเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงถึงแนวคิดอำนาจนิยม ตัวอย่างเช่น เมื่อคณะกรรมการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกมีคำสั่งห้าม สมศักดิ์ คำมณี นักฟุตบอลของทีมทหารอากาศลงแข่งขันกับสโมสรสินธนาในการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกใน พ.ศ. 2540 เนื่องจากจากนักฟุตบอลรายดังกล่าวต้องโทษห้ามลงแข่งขัน 6 นัด แต่สโมสรทหารอากาศอ้างว่านักฟุตบอลรายดังกล่าวได้ขอใช้โทษไปครบถ้วนแล้ว เพราะสโมสรไม่ได้ส่งเขาลงแข่งขันในรายการฟุตบอลกองทัพไทย แต่สมาคมฟุตบอลฯ และคณะกรรมการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกอธิบายว่าโทษห้ามแข่งดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ในการแข่งขันฟุตบอลภายในกองทัพ เพราะสมาคมฟุตบอลฯ และคณะกรรมการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกมิได้เป็นผู้จัดการแข่งขันก็หาว่ากรรมการนั้น สโมสรทหารอากาศจึงประท้วงด้วยการไม่ส่งนักฟุตบอลลงแข่งขันกับสโมสรสินธนา แต่สมาคมฟุตบอลฯ และคณะกรรมการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกตอบได้ว่าทุกสโมสรย่อมทราบกฎเรื่องการลงโทษนี้ดี เพราะได้ประชุมชี้แจงไปตั้งแต่ก่อนจัดการแข่งขัน และสโมสรทหารอากาศได้ส่ง น.อ.ศุภกิจ มีลาภกิจ เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมครั้งนั้นด้วย โดยประธานการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกในป็นั้นระบุว่า “...เรื่องนี้เราควรมาว่ากันด้วยกฎเกณฑ์ดีกว่า จะมาใช้อารมณ์ตัดสินไม่มีอะไรดีขึ้นมาหรือกฎต้องเป็นกฎครับ ไม่มีใครจะมาเปลี่ยนแปลงหรือใช้คำพูดข่มขู่อย่างโน้นอย่างนี้

ให้เปลี่ยนแปลงคำตัดสินได้...” (“ไทยลีกซีโชนทพฟ้า” 10 มิถุนายน 2540: 25, 26) และในที่สุดสมาคมฟุตบอลและคณะกรรมการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกมีคำสั่งลงโทษสโมสรทหารอากาศ โดยปรับให้แพ้สโมสรสินธนาด้วยผลการแข่งขัน 2 -0 ประตู และหักคะแนนสะสมสโมสรทหารอากาศ 3 แต้ม รวมทั้งปรับเงินค่าเสียหายอีก 20,000 บาท (“ทพฟ้าโดน 3 เด็ง ชอง 7 เมินไทยลีก” 13 มิถุนายน 2540 : 25, 26)

นอกจากนี้ยังพบว่าสโมสรฟุตบอลจากกองทัพนิยมใช้แนวคิดแบบอำนาจนิยม โดยการใช้ความรุนแรงในสนามและการใช้ “กฎหมู่” กดดันผู้ตัดสินในสนามหลายครั้ง อาทิ เหตุการณ์การแข่งขันฟุตบอลไทยลีกระหว่าง สโมสรทหารบก กับ ธนาคารกรุงเทพ เมื่อ 5 มกราคม พ.ศ. 2540 ซึ่งกรรมการได้ลงโทษไล่นักฟุตบอลสโมสรฟุตบอลทหารบก ที่ใช้ความรุนแรงออกจากสนาม 1 คน ทำให้นักฟุตบอลสโมสรทหารบกประท้วงและแสดงอาการว่าจะไม่ขอทำการแข่งขันต่อ ก่อนจะมีการไกล่เกลี่ยและยอมแข่งขันต่อจนจบ และในวันเดียวกันซึ่งสโมสรฟุตบอลตำรวจแข่งขันกับสโมสรยูคอมราชประชา ผู้เล่นรายหนึ่งของสโมสรตำรวจที่ไม่พอใจคำตัดสินของกรรมการได้ใช้ถ้อยคำหยาบคาย “แจกของลับ” คำทอกรรมการ กรรมการจึงลงโทษ “ให้ใบแดง” ไล่นักออกจากสนาม แต่กลับทำให้นักฟุตบอลและผู้ฝึกสอนของสโมสรตำรวจไม่พอใจและลงมาก่อเหตุวุ่นวายในสนามจนต้องระงับการแข่งขันเป็นเวลานาน และในที่สุดกรรมการต้องยอมเปลี่ยนคำตัดสินว่าจะลดโทษผู้เล่นของสโมสรตำรวจที่ก่อเหตุเป็นเพียงการ “ให้ใบเหลือง” และให้กลับลงมาแข่งขันต่อได้ โดยกรรมการให้เหตุผลว่าแท้จริงแล้วผู้เล่นรายนั้นคำทอผู้เล่นฝ่ายเดียวกับตน โดยมีได้คำทอกรรมการแต่อย่างใด (“บอลไทยแลนด์ลีก รุ่นนักเตะแจกของลับ ก.ก.” 6 มกราคม 2540: 17,18)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายในช่วงเวลาดังกล่าวที่สะท้อนให้เห็นจากการบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพของสโมสรฟุตบอลจากกองทัพ อาทิ การตั้งข้อสังเกตว่า นักฟุตบอลหลายของสโมสรตำรวจอาจพัวพันกับ “การล้มบอล” ในการแข่งขันฟุตบอลไทยลีกวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2540 ที่สโมสรฟุตบอลตำรวจแพ้สโมสรทหารบก ซึ่งหลังจากการแข่งขันสโมสรตำรวจได้ส่งนักฟุตบอลสองรายในตำแหน่งผู้รักษาประตู และกองหน้าระดับตัวแทนทีมชาติไทยกลับต้นสังกัดเป็นการด่วน โดยเจ้าหน้าที่สโมสรตำรวจให้ข้อมูลว่ายังมีสโมสรชั้นนำอีกมากของไทยที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ (“มาอีกแล้ววงจรรูปาทร์นักเตะตำรวจมนหน้าล้มบอลลูกหนึ่งไทยลีก”

11 สิงหาคม 2540: 25, 26) หรือการที่ ดิดิลโญ่ ชาวบราซิลผู้ฝึกสอนฟุตบอลของสโมสรทหารบกซึ่งประสบปัญหาในการฝึกสอนจนไม่สามารถทำผลการแข่งขันได้ดีตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้กล่าวว่าตัวเขาไม่พร้อมต่อสัญญาการทำงานกับสโมสรทหารบกเนื่องจาก “...สภาพแวดล้อมในทีมค่อนข้างมีปัญหา อีกทั้งเชิงในความใจแคบและไม่เป็นมืออาชีพของผู้บริหารระดับสูง โดยในขณะนี้ได้เตรียมเก็บข้าวของกลับบ้านเกิดแล้ว...” (“ลูกหนังทหารบกปั่นป่วน” 9 มกราคม 2540: 25, 26) ปรัชญาการณ์เหล่านี้คือตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ที่ไม่เปลี่ยนแปลงของกองทัพในบริบทที่การเมือง เศรษฐกิจและสังคมโลก ตลอดจนการบริหารจัดการแข่งขันฟุตบอลในประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านไปอย่างรวดเร็ว

วิกฤติการเมือง มาตรฐานสากล เครือข่ายทหารและทุน และสโมสรฟุตบอลจากกองทัพในโลกร่วมสมัย

หลังจากการรัฐประหารเมื่อพ.ศ. 2549 มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญเมื่อกองทัพหวนกลับมาเป็นบทบาทสำคัญในภูมิทัศน์การเมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ขณะที่นักการเมืองและรัฐบาลพลเรือนสูญเสียที่นั่งทางการเมืองไปอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มนักการเมืองที่ได้รับการตัดสินจากศาลรัฐธรรมนูญให้ “เว้นวรรคทางการเมือง” ซึ่งทำให้คนเหล่านี้ต้องยุติบทบาททางการเมืองอย่างน้อยที่สุดก็โดยสถานะและตำแหน่งที่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม การที่นักการเมืองหมดอำนาจลงในครั้งนี้กลับส่งผลกระทบที่ชัดเจนต่อการแข่งขันกีฬาฟุตบอลในไทยต่อมา

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา บรรดานักการเมืองที่ “เว้นวรรคทางการเมือง” ต่างขยับบทบาทเข้าไปเป็นผู้สนับสนุนสโมสรฟุตบอลต่าง ๆ อาทิ นายเนวิน ชิดชอบ เป็นประธานสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด นายวิทยา คุณปลื้ม เป็นประธานสโมสรชลบุรี เอฟ.ซี. นายอนุชา นาคาศัย เป็นประธานสโมสรชัยนาท เอฟ.ซี. นายวรวัช ศิลปอาชา เป็นประธานสโมสรสุพรรณบุรี เอฟ.ซี. นายวรรณรัตน์ ชาญนุกูล เป็นประธานสโมสรนครราชสีมา เอฟ.ซี. เป็นต้น ทั้งนี้เพราะพวกเขาตระหนักดีว่ากีฬาฟุตบอลเป็นช่องทางในการสร้างความนิยมและฐานการสนับสนุนทางการเมืองจากประชาชน โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มที่มีสิทธิเลือกตั้ง โดยในเวลาต่อมานักการเมืองเหล่านี้

สามารถใช้ศักยภาพทางการบริหาร รวมถึงเครือข่ายทางธุรกิจและการเมืองระดมงบประมาณจากภาคเอกชน รวมถึงงบประมาณสาธารณูปโภคของหน่วยงานการเมืองท้องถิ่นมาสนับสนุนการดำเนินงานของสโมสรฟุตบอลเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2557: 103 -151)

การที่นักการเมืองหันมาให้ความสนใจสนับสนุนกีฬาฟุตบอลในท้องถิ่นของตน และได้รับการสนับสนุนทางการเมืองกลับคืนจากประชาชนนั้น อาจเป็นผลจากการที่นักการเมืองยุคนี้ได้เห็นถึงพลังของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ขณะเดียวกันกับที่แนวคิดเรื่องท้องถิ่นนิยมที่เริ่มขยายตัวมากขึ้นอันเป็นผลจากการขยายตัวของการเมืองท้องถิ่น ขณะที่ “วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง” วิกฤติทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของไทยก็กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสร้างแรงจูงใจและเปิดทางให้นักการเมืองต้องมีนโยบายและปฏิบัติการทางการเมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากขึ้น (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ยุกติ มุกดาวิจิตรและนิติ ภาวครพันธุ์, 2556; ผาสุก พงศ์ไพจิตรและคณะ, 2556) ดังนั้นการสนับสนุนสโมสรฟุตบอลท้องถิ่นจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่นักการเมืองเหล่านี้จะนำมาใช้เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองให้แก่ตนเอง โดยที่นักการเมืองเหล่านี้ได้ใช้ซึ่งงบประมาณ ทักษะการบริหารรูปแบบใหม่ ตลอดจนเครือข่ายการสนับสนุนที่กว้างขวางมาพัฒนาสโมสรฟุตบอลในท้องถิ่นของตนจนเริ่มประสบความสำเร็จทั้งในแง่ผลการแข่งขันและผลทางการเมืองจากมวลชนที่สนับสนุนทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น จนทำให้สโมสรเหล่านี้เริ่มประสบความสำเร็จเหนือสโมสรจากกองทัพอย่างเห็นได้ชัดกลายเป็นสโมสรฟุตบอลชั้นนำของประเทศในเวลาต่อมา

ถึงแม้ว่าผลพวงจากความขัดแย้งร้าวลึกทางการเมืองในไทยในระยะเวลากว่า 1 ทศวรรษที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการเมืองและความเสื่อมทรุดของระบบประชาธิปไตยกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ทหารมีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น (Paul Chamber, 2010: 835-858) แต่เงื่อนไขเช่นนี้ก็ผลักดันให้กองทัพกลายเป็น “ฝ่ายตรงข้าม”ทางการเมืองของประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อสโมสรฟุตบอลของกองทัพมักนำเสนอภาพลักษณ์ว่าเป็นตัวแทนของกองทัพมากกว่าเป็นสโมสรฟุตบอลของผู้คนโดยทั่วไป ลักษณะเช่นนี้ทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพขาดการสนับสนุนจากประชาชนภายนอก โดยเฉพาะยุคที่สโมสรกีฬาสามารถเจริญเติบโตขึ้น

ได้ด้วย “วัฒนธรรมแฟน” และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจจากผู้ชมดังที่เห็นได้จากการเติบโตของสโมสรฟุตบอลใหม่ๆ โดยเฉพาะสโมสรฟุตบอลในท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองและมวลชนที่มีแนวคิดท้องถิ่นนิยม การเติบโตของวัฒนธรรมกีฬาในรูปแบบใหม่ทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพที่ยึดโยงตนเองกับสถาบันกองทัพมากกว่า “แฟนฟุตบอล” จึงทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพขาดแรงสนับสนุนทางเศรษฐกิจและความผูกพันจากฐานมวลชนที่เข้มแข็งซึ่งกลายเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพต้องตกต่ำลงเช่นกัน

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการจัดการแข่งขันฟุตบอลในประเทศไทย รวมถึงสโมสรฟุตบอลจากกองทัพเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในพ.ศ.2552 เมื่อสหพันธ์ฟุตบอลแห่งประเทศไทยออกกฎให้สโมสรฟุตบอลในเอเชียต้องเป็นสโมสรฟุตบอลอาชีพ โดยสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะหากสโมสรเหล่านั้นต้องการเข้าร่วมการแข่งขันในระดับชิงชนะเลิศแห่งทวีปเอเชียซึ่งเป็นการแข่งขันที่มีเงินรางวัลและสิทธิประโยชน์จากการเข้าร่วมการแข่งขันสูง เงื่อนไขนี้ทำให้สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยก่อตั้ง “บริษัทไทยพรีเมียร์ลีก จำกัด” ขึ้น เพื่อจัดการแข่งขัน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสโมสรฟุตบอลและควบคุมการแข่งขันฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก (สายชล ปัญญชิต, 2557: 90-91) ขณะที่สโมสรฟุตบอลต่างต้องจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นมาบริหารสโมสรโดยไม่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ ธนาคาร ภาวะเช่นนี้ทำให้สโมสรส่วนใหญ่จากธนาคารและรัฐวิสาหกิจเลือกปิดตัวลงเพราะไม่ต้องการมีปัญหาเรื่องการตีความทางข้อกฎหมายที่ขัดกับแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทย (“51 ปี บอลเบงค์ท. ปิดตำนาน ยุบทีมเล็กแข่งขัน” 14 พฤศจิกายน 2551: 21, 38; “มีปัญหาเยอะ จดอาชีพนไม่ได้” 16 ตุลาคม 2551: 25, 29)

ในระยะแรกที่สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ บังคับให้สโมสรฟุตบอลต่างๆ ต้องปฏิบัติตามกติกาใหม่ของสหพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชียนั้น สโมสรจากกองทัพพยายามปรับตัวเองให้สอดคล้องกับกติกาใหม่ดังกล่าวโดยการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และตั้งชื่อสโมสรฟุตบอลขึ้นใหม่แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงการยึดโยงกับสโมสรเดิม เช่น สโมสรทหารอากาศเป็นสโมสรแอร์ฟอร์ซ ยูไนเต็ด สโมสรตำรวจเป็นสโมสรเพื่อนตำรวจ ขณะที่สโมสรราชนาวิกโยธินยังคงใช้ชื่อเดิม ส่วนสโมสรกองทัพบกในระยะแรกได้จดทะเบียนในชื่อสมาคมฟุตบอลกองทัพบก แต่ต่อมาสโมสรทหารบกก็เปลี่ยนชื่อเป็นสโมสรอาร์มี ยูไนเต็ด ในพ.ศ. 2554

ถึงแม้ว่าสโมสรฟุตบอลจากกองทัพพยายามปรับตัวให้เข้ากับกฎกติกาการบริหารสโมสรฟุตบอลสมัยใหม่ แต่ความคุ้นชินในการบริหารจัดการสโมสรภายใต้แนวคิดและวิธีการแบบเดิมก็ทำให้สโมสรจากกองทัพไม่อาจปรับเปลี่ยนตัวเองให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ได้มากนัก เห็นได้จากการจดทะเบียนจัดตั้งสโมสรทหารบกเมื่อ พ.ศ. 2552 ที่ยังคงระบุว่าสโมสรฟุตบอลแห่งนี้มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรมสวัสดิการทหารบก โดยมีพล.ต.เฉลิมเกียรติ โภธทองนาถ เป็นนายกสมาคม และมีวัตถุประสงค์หลักคือ สนับสนุนส่งเสริมกีฬาฟุตบอลให้แก่หน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก ส่งเสริมและติดตามการเคลื่อนไหวของการแข่งขันฟุตบอลภายในของกองทัพบก ให้ความร่วมมือกับการกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักฟุตบอลมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ดำเนินตามระเบียบข้อบังคับของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ สนับสนุนฟุตบอลนานาชาติ และสมาพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชีย (“ประกาศนายทะเบียนสมาคม ประจำกรุงเทพมหานคร เรื่อง จดทะเบียนจัดตั้งสมาคม,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนที่ 87 ง, หน้า 127-128, 6 สิงหาคม พ.ศ.2552) ลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสโมสรฟุตบอลทหารบกยังคงจัดวางสถานะของตนเองในฐานะภาคส่วนหนึ่งของกองทัพอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย

นอกจากนั้น เมื่อสโมสรฟุตบอลทหารบกประสบความล้มเหลวในการแข่งขันฟุตบอลระดับสูงสุดของไทยในพ.ศ. 2553 อำนาจ เฉลิมชาวลิต ผู้ฝึกสอนของสโมสรทหารบกก็กล่าวถึงปัญหาการบริหารกิจการภายในของสโมสรว่า “...จริงๆ แล้วในฤดูกาลนี้ เรายังไม่พร้อมเท่าไร อาจจะเป็นเพราะเรายังไม่มีความเป็นมืออาชีพมากพอ และการพูดคุยกันระหว่างคนข้างในยังไม่ลงตัวเท่าไร เลยทำให้ผลงานออกมายังไม่ดีเท่าที่ควร...เราจะต้องมีทีมบริหารเข้ามาดูแลทีมใหม่ ซึ่งจะต้องดูแลให้เป็นระบบระเบียบมากกว่าเดิมอย่างแน่นอน เราต้องมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น...และอีกอย่างที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือระบบการเงินของนักเตะ เราจะปรับเพื่อให้นักเตะของทีมเราไม่เป็นรองทีมอื่น ๆ เลย...คุณภาพชีวิตของนักบอลทหารบกต้องดีขึ้น...” (“กงจักรพิฆาตร่วงไทยลีกทีมแรก” 16 ตุลาคม 2553: 26) ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความไม่เป็นมืออาชีพและความล้มเหลวของกองทัพในการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลอาชีพภายใต้เงื่อนไขสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

ถึงแม้ว่ามีเสียงสะท้อนจาก “คนใน” ถึงปัญหาในการบริหารจัดการของสโมสรฟุตบอลจากกองทัพ แต่ผู้บริหารของสโมสรเหล่านี้ยังคงยึดมั่นในการใช้แนวทางเดิมเพื่อแก้ไขปัญหาใหม่ๆ ที่ซับซ้อนทุกขณะ ดังเห็นได้จากการที่สโมสรกองทัพยังคงใช้สายสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่มีภายในกองทัพเพื่อแก้ปัญหาความตกต่ำของสโมสร อาทิ การแต่งตั้งพงษ์พันธ์ วงษ์สุวรรณ น้องชายของ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้นและ พล.ต.อ. พัชรวาท วงษ์สุวรรณ อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้เป็นผู้ฝึกสอนคนใหม่ของสโมสร หรือการที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น มอบเงินส่วนตัวจำนวน 1 ล้านบาทเป็นรางวัลให้แก่นักฟุตบอลทีมทหารบกที่ช่วยกันทำผลงานการแข่งขันจนสโมสรทหารบกไม่ต้องตกชั้นลงไปแข่งขันในระดับที่ต่ำกว่าในปีถัดไป (“ต้องดีกว่าเก่า” 19 ธันวาคม 2553: 27, 28) ซึ่งลักษณะเช่นนี้ดูจะห่างไกลจากวิถีของการบริหารจัดการกีฬาอาชีพอย่างเห็นได้ชัด

การที่สโมสรกองทัพยังคงยึดมั่นในแนวทางดั้งเดิมของตนเพื่อแก้ปัญหาใหม่ๆ นั้น ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง โดยเห็นได้ชัดจากกรณีที่ พล.ต.สุชาติ หอนงบัว เจ้ากรมกำลังพลทหารบกทำหนังสือเรื่อง “ขออนุมัติโครงสร้างการบริหารสโมสรฟุตบอลทหารบก” เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ถึง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นให้อนุมัติโครงสร้างการบริหารสโมสรฟุตบอลทหารบก และเชิญให้ดำรงตำแหน่งประธานสโมสรอาร์มียูไนเต็ด ซึ่ง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตอบรับคำเชิญดังกล่าว และได้อนุมัติให้จัดตั้งโครงสร้างบริหารสโมสรฟุตบอลอาร์มี ยูไนเต็ด รวมทั้งหาแนวทางจัดตั้งสโมสรฟุตบอลกองทัพบกสาขาเพื่อให้กำลังพลของกองทัพมีโอกาสเล่นกีฬาฟุตบอลและร่วมสนับสนุนสโมสรฟุตบอลอาร์มี ยูไนเต็ด ซึ่งตั้งใจไว้ว่าจะใช้นักฟุตบอลจากกำลังพลของกองทัพบกเป็นหลัก (โครงสร้างชมรมกีฬาฟุตบอล ทบ., 2554) ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ากองทัพยังคงคุ้นชินกับการบริหารสโมสรฟุตบอลในรูปแบบเดิม ทั้งในเรื่องการใช้กำลังพล งบประมาณ การบริหารจัดการ สถานที่และสาธารณูปโภคของรัฐเพื่อสนับสนุนสโมสรฟุตบอลของตน หรือในอีกแง่หนึ่งก็เกินไปได้ว่ากองทัพบกไม่พยายามทำความเข้าใจการบริหารจัดการการแข่งขันฟุตบอลในรูปแบบใหม่ตามกฎเกณฑ์สากลแต่อย่างใด

ตัวอย่างที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลจากกองทัพยังคงมีโลกทัศน์เรื่องของระบบอุปถัมภ์ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดและการบริหารสโมสรฟุตบอลในโลกร่วมสมัย และระบบดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดร้ายแรงจนยากจะเข้าใจ คือ กรณีที่สโมสรเพื่อนตำรวจเลือกรับการสนับสนุนทางการเงินจากนายสัมฤทธิ์ บัณฑิตกฤษฏา ตั้งแต่การแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์พรีเมียร์ลีก ระหว่างพ.ศ. 2557 - 2559 ก่อนที่ต่อมาจะทราบว่านักธุรกิจหนุ่มรายนี้พัวพันกับธุรกิจการฉ้อโกงและฟอกเงิน โดยต่อมาเจ้าหน้าที่ได้จับกุมชายผู้นี้ในข้อหาปลอมตัวเงินและใช้ตัวเงินปลอม ร่วมกันฉ้อโกง ร่วมกันออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ขณะเดียวกันยังพบว่านายสัมฤทธิ์ยังมีคดีความที่ถูกฟ้องร้องจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) ฟ้องร้องอีกหลายคดี (“จับเสียบักประธานเพื่อนตำรวจ เอี่ยวฉ้อโกงเงิน สกสค. 2,100 ล้าน” 19 มกราคม 2559: 1, 12; “แฉงันบลิบคดีพัน “เสียบัก” สกสค. ขอคืนอายัด 400 ล.” 22 มกราคม 2559: 1, 12) ซึ่งต่อมาศาลมีคำสั่งให้ลงโทษจำคุกเขาในคดีนี้เป็นเวลา 10 ปี ซึ่งกรณีดังกล่าวสร้างความเสื่อมเสียและผลกระทบให้แก่สโมสรเพื่อนตำรวจอย่างรุนแรง โดยทำให้สโมสรตำรวจประสบปัญหาทางธุรกิจเมื่อขาดเงินค่าประกันทีมในการเข้าร่วมการแข่งขัน รวมถึงหนี้สินจากการค้างเงินค่าจ้างนักฟุตบอลรวมเป็นเงิน 50 ล้านบาท จนทำให้บริษัท ไทยพรีเมียร์ลีกตัดสินใจการแข่งขันของสโมสรตำรวจเป็นเวลา 1 ปี (“เพื่อนตำรวจช็อก-ชวดเตะไทยลีก” 9 กุมภาพันธ์ 2559: 13; “เคลียร์หนี้ไม่ทัน โปลิสต์อวดเล่น จ่ายยอดค้างนักเตะแค่ 12 ล้าน ทีมอันดับ 4 ปีนี้ชัวร์เสียบ” 7 กุมภาพันธ์ 2559: 1,30, 31)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าความล้มเหลวของสโมสรฟุตบอลจากกองทัพในยุคนี้อาจไม่เกี่ยวข้องกับการขาดแคลนงบประมาณแต่อย่างใด เพราะนับตั้งแต่กองทัพกลับมาคุมอำนาจรัฐได้อีกครั้งหนึ่งหลังการรัฐประหารใน พ.ศ. 2549 ทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัทเอกชนที่เป็นคู่สัญญาหรือมีความใกล้ชิดกับกองทัพอย่างต่อเนื่อง เช่น บริษัท AVIA บริษัทเทคโนโลยีดาวเทียมที่ใช้ทางการทหารเป็นผู้สนับสนุนให้สโมสรแอร์ฟอร์ซและราชนาวิสโมสร (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2557: 125) และบริษัท เอเซอร์

คอมพิวเตอร์ ที่มอบคุณเงิน 10 ล้านบาทแก่สโมสรทหารบกในเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 เพื่อสนับสนุนการแข่งขันในรายการฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก (“เอเชอร์ชานรับกระแสไทยลีกบุม” 29 มกราคม 2553 : 21) รวมถึงการที่สโมสรทหารบกได้รับงบประมาณจาก บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) จำกัด บริษัท เอเชอร์คอมพิวเตอร์ จำกัด และ บริษัท บางกอกแอธเลติก จำกัด เป็นเงิน 70 ล้านบาท เพื่อลงแข่งขันในรายการไทยพรีเมียร์ลีก พ.ศ. 2554 โดยมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะประธานสโมสรอาอีมี อยู่ในเต็ดเป็นตัวแทนรับมอบเงินดังกล่าว (“ไฟท์สกองทัพบ” 19 กุมภาพันธ์ 2554: 11)

ขณะที่ พล.ต.ท. วรพงษ์ ชิวปรีชา ประธานสโมสรฟุตบอลเพื่อนตำรวจ ที่จดทะเบียนจัดตั้ง “บริษัทโล่ห์เงิน จำกัด” เป็นผู้ดูแลทางธุรกิจ ร่วมแถลงข่าวกับนายวีระพันธ์ ทีปสุวรรณ ประธานกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง (มหาชน) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2553 ว่า “ปูนอินทรี” จะสนับสนุนงบประมาณแก่สโมสรเพื่อนตำรวจเป็นเวลา 3 ปี ในวงเงิน 60 ล้านบาท (“ปูนอินทรี” หนุนตำรวจ 60 ล้าน” 5 กุมภาพันธ์ 2553, 31)นอกจากนี้ยังพบว่าสโมสรตำรวจยังมีปตท.และบริษัท เวลคอม ไม่บายร่วมเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งทำให้นายวรยงค์ อรรถจินดานนท์ ผู้อำนวยการสายงานพัฒนาธุรกิจของสโมสรเพื่อนตำรวจถึงขั้นกล่าวว่ามีแผนงานจะนำสโมสรตำรวจเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (“อินทรีเพื่อนตำรวจ ใจถึงมือถึง เงินถึง หาญกล้ายึดอันดับท็อปทรี” 11 กุมภาพันธ์ 2553, 40) และต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 สโมสรตำรวจที่เปลี่ยนชื่อเป็น “สโมสรอินทรีเพื่อนตำรวจ” ก็ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนจาก 20 ล้านบาท เป็น 40 ล้านบาท (“ปูนนครหลวงหนุน “เพื่อนตร.” ใต้อันดับ” 15 กรกฎาคม 2553: 15)

ส่วนสโมสรราชนาวี หันเข้าสร้างความร่วมมือกับกลุ่มนักการเมืองในท้องถิ่น ที่ตนเองมีฐานทัพตั้งอยู่ คือ ตระกูลปิตุเดชะแห่งจังหวัดระยอง พร้อมตั้งชื่อบริษัทที่รับผิดชอบดูแลเป็น “บริษัทระยองไทยพรีเมียร์ลีก จำกัด” และย้ายไปใช้สนามกีฬาจังหวัดระยองเป็นสนามหลัก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกลุ่ม ปตท. จำนวน 5 ล้านบาท เปียร์ลีโอ 1.2 ล้านบาท บริษัทอิมโบร สนับสนุนเครื่องแต่งกายในการแข่งขัน 1 ล้านบาท และยังมีผู้สนับสนุนอื่นๆ อีกหลายราย (“ปตท. หนุนราชนาวี-ระยอง 5 ล. เปิดตัวกลางห้างดัง หวังติดท็อป 5” 31 มกราคม 2553: 19)

และต่อมาสมิทธราชนาวิยุดิความร่วมมือกับฝ่ายการเมืองก็ยังได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ดังในพ.ศ. 2559 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก บริษัท เอช อาร์ โปรเฟสชันแนล คอนซัลติ้ง แอนด์ เซอร์วิส จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทรักษาความแม่นยำปลอดภัยรายใหญ่ 90 ล้านบาท (ปีละ 30 ล้านบาท รวมระยะเวลา 3 ปี) บริษัทพันปีกรุ๊ป ไทย ลาว กัมพูชา จำกัด 10 ล้านบาท บริษัทไทยเฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) 10 ล้านบาท บริษัท ทีโอทีเพนท์ ประเทศไทย จำกัด 10 ล้านบาท ชมรมนักธุรกิจไซเคดี 10 ล้านบาท และโรงพยาบาลธนบุรี 10 ล้านบาท (“140 ล้านบาทผัน ราชนาวิ เราพร้อมบดขยี้คู่แข่งตัวเดียว” 18 กุมภาพันธ์ 2559: 18)

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทเอกชนที่สนับสนุนสมิทธฟุตบอลกองทัพ มักมีความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจกับผู้นำระดับสูงของกองทัพ ดังกรณีที่มีการรายงานว่าบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เคยซื้อที่ดินจากบิดาของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในวงเงินกว่า 600 ล้านบาท (เบื้องหลังข่าวเจาะ “ประยุทธ์” ขายที่ดิน 600 ล. โยงโย 27 บ. ลับ 7 หมื่น ล. “เสียเจริญ”, 2558) อย่างไรก็ตาม ความใกล้ชิดระหว่างผู้นำกองทัพกับกลุ่มทุนเช่นนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น เพราะนับตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เป็นต้นมาแล้วที่บรรดาแม่ทัพนายกองที่กุมอำนาจรัฐเริ่มขยายอิทธิพลเข้าไปในภาคเศรษฐกิจทั้งในองค์กรรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน ดังที่ตระกูลสำคัญทางเศรษฐกิจ อาทิ หวังหลี ลำคำ เตชะไพบูลย์ และโสภณพนิช ต้องซื้อที่ดินให้บรรดาแม่ทัพนายกองเหล่านี้เข้ามามีตำแหน่งหรือมีหุ้นลมในธุรกิจของตนเพื่อแลกกับการอุปถัมภ์คุ้มครอง (พรณี บัวเล็ก, 2543: 128 – 279) ซึ่งการอุปถัมภ์เหล่านี้มีทั้งการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อออกกฎหมายเอื้อกลุ่มทุน การใช้อิทธิพลทั้งในและนอกระบบคุ้มครองดูแลกลุ่มทุนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ที่แม่ทัพนายกองเหล่านี้จะได้รับจากกลุ่มทุนเหล่านี้ จึงมีผู้เรียกรูปแบบการทำธุรกิจเช่นนี้เป็น “ทุนนิยมขุนนาง” (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2526) ทั้งนี้แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังพบว่าผู้นำกองทัพยังเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจ ทั้งธุรกิจแบบที่เป็นทางการ อาทิ การให้สัมปทานเครือข่ายคลื่นวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพ งบประมาณการป้องกันประเทศ และการมีตำแหน่งประจำในคณะกรรมการต่างๆ ของรัฐวิสาหกิจ และธุรกิจแบบที่ไม่เป็นทางการหลากหลายรูปแบบ อาทิ การให้การคุ้มครองในธุรกิจเหมืองแร่ การท่องเที่ยว ทั้งยังพบว่านายทหารบางรายอาจมีพฤติกรรมสุดโต่งถึงขั้นพัวพันการค้ามนุษย์ เป็นต้น (Napisa Waitoolkiat and Paul Chamber, 2017: 40-92)

ข้อมูลเรื่องตัวเลขทางการเงินที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนสโมสรจาก กองทัพเหล่านี้สวนทางกับผลการแข่งขันฟุตบอลที่ปรากฏขึ้น เพราะเม็ดเงิน จำนวนมากจากภาคเอกชนที่เข้ามานั้นไม่ได้ทำให้สโมสรฟุตบอลจากกองทัพ ประสบความสำเร็จในการแข่งขัน ทั้งยังอาจกล่าวได้ว่าสโมสรเหล่านี้ขาดประสิทธิภาพ อย่างสิ้นเชิงในการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ภายในองค์กร โดยเฉพาะเมื่อพิจารณา จนถึงเวลาที่สโมสรอาร์มี ยูไนเต็ดประกาศ “พักทีม” ในปลายพ.ศ. 2562 นั้น ก็พบว่า ไม่มีสโมสรจากกองทัพลงแข่งขันระดับ “ลีกสูงสุด” ของไทยอีกต่อไปแล้ว โดย สโมสรอาร์มี ยูไนเต็ด สโมสรแอร์ฟอร์ซ ยูไนเต็ด สโมสรราชนาวี และสโมสร เพื่อนตำรวจที่เพิ่งเปลี่ยนชื่อสโมสรใหม่อีกครั้งตามผู้สนับสนุนรายใหม่เป็นโพลีเทโร ต่างลงแข่งขันในระดับที่เรียกว่า “ไทยลีก 2” ซึ่งลักษณะเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าความล้มเหลว ของสโมสรฟุตบอลจากกองทัพที่ไม่ได้เกิดขึ้นเนื่องจากความขาดแคลนงบประมาณ หากเป็นผลมาจากองค์ประกอบอื่น ๆ โดยเฉพาะความสามารถในการบริหารจัดการ องค์กรที่ไม่ตอบสนองต่อบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั่นเอง

ผลพวงจากการที่สโมสรฟุตบอลจากกองทัพยังคงใช้ “คนใน” ตลอดจน แนวคิดและการบริหารแบบดั้งเดิมที่ยึดถือกันมานานมาใช้ในการบริหารจัดการ สโมสรฟุตบอลอาชีพ ขณะที่โลกของกีฬาและธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้สโมสรของกองทัพในช่วงเวลานี้กลายเป็นเพียงสโมสรฟุตบอล “ไม่ประดับ” ที่ผลิตเปลี่ยนกันประสบความสำเร็จล้มเหลว และมักต้องตกลงไปแข่งขันในระดับที่ต่ำลง กว่าระดับไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกซึ่งเป็นการแข่งขันฟุตบอลระดับสูงสุดของประเทศ อยู่เสมอ และความล้มเหลวที่ปรากฏชัดเจนที่สุด ณ ขณะนี้คือกรณีการ “พักทีม” ของสโมสรฟุตบอลทหารบกนั่นเอง

สรุป

กองทัพเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาฟุตบอลมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะนับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2490 ที่กองทัพเริ่มเข้ามากุมอำนาจทางการเมือง อย่างชัดเจน โดยในเวลาดังกล่าวกองทัพได้ริเริ่มก่อตั้งสโมสรฟุตบอลของตน เข้าร่วมการแข่งขันรายการต่าง ๆ ภายในประเทศ โดยกองทัพนำวัฒนธรรมบาง ประการซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในกองทัพ คือ แนวคิดอำนาจนิยมและเครือข่าย

ระบบอุปถัมภ์ ตลอดจนข้อได้เปรียบจากการเป็นหน่วยงานภาครัฐทั้งเรื่องสถานที่และงบประมาณมาใช้ในการจัดการสโมสรฟุตบอลของตน ซึ่งทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพสามารถประสบความสำเร็จได้ในเวลาดังกล่าว แต่ในเวลาต่อมาเมื่อบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเติบโตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม รวมถึงการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลอาชีพสมัยใหม่ตามแนวทางของโลกสากล ในขณะที่กองทัพกลับยังคงนำแนวทางดั้งเดิมที่เคยได้ผลในหลายทศวรรษก่อนมาใช้ในการบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลในโลกปัจจุบันราวกับว่ากองทัพมีโลกทัศน์ที่แข็งแกร่งหนึ่งโดยไม่สนใจต่อพลวัตของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แนวคิดและปฏิบัติการดังกล่าวทำให้สโมสรฟุตบอลของกองทัพต้องประสบกับความล้มเหลวและตกต่ำอย่างต่อเนื่องในรอบสองทศวรรษหลังสุด ลักษณะเช่นนี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่ากองทัพขาดประสิทธิภาพในการปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ที่การบริหารจัดการในโลกกีฬาฟุตบอลเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเท่านั้น เพราะภาวะเช่นนี้ยังชี้ชวนให้ตั้งคำถามต่อไปว่า หากเป็นเช่นนั้นแล้วกองทัพมีความพร้อมและศักยภาพในด้านอื่น ๆ มากน้อยเพียงใดในการที่กองทัพมักขึ้นอาสาและเสนอภาพตนเองเป็นผู้นำประเทศในช่วงเวลาที่ประเทศต้องเผชิญหน้ากับแรงท้าทายจากความเปลี่ยนแปลงใหม่ที่กว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้นกว่าโลกของการแข่งขันฟุตบอลภายในประเทศหลายเท่าตัว

เอกสารอ้างอิง

- “ปูนอินทรี” หนุนตำรวจ 60 ล้าน. (2553, 5 กุมภาพันธ์). **มติชน**, 31.
- “อภิชาติ ทวีเฉลิมดิษฐ์” เป็นนายร้อยรี? ไม่สบายใจ เป็นนายเบ้งค์ดีกว่า.
ฟุตบอลสยาม 705 (4 พฤษภาคม – 10 พฤษภาคม 2539), 8-9.
- 140 ล้าน ทะยานฝัน ราชนาวิ เราพร้อมบดขยี้คู่แข่งตัวเดียว. (2559, 18
 กุมภาพันธ์). **สยามกีฬา**, 18.
- 51 ปี บอลเบงค์ท. ปิดตำนาน ยุบทีมเล็กแข่งขัน. (2551, 14 พฤศจิกายน).
ไทยรัฐ, 21, 38.

- กองจักรพิฆาตร่วงไทยลีกทีมแรก. (2553, 16 ตุลาคม). **สยามกีฬา**, 26.
- ข้อบังคับลักษณะปกครองคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 33 หน้า 25 -32, 30 เมษายน พ.ศ. 2459.
- เคลียร์หนี้ไม่ทัน โปลิสส์อวดเล่น จ่ายยอดค้ำนักเตะแค่ 12 ล้าน ทีมอันดับ 4 บีบีซี รวเสียบ. (2559, 7 กุมภาพันธ์). **สยามกีฬา**, 1,30, 31.
- โครงสร้างชมรมกีฬาฟุตบอล ทบ. (2554). สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2562, จาก <http://edoc.engrdept.com/Document/BkOut12934.pdf>
- จับเสียปีกประธานเพื่อนตำรวจ เอี่ยวข้อโกงเงิน สกสค. 2,100 ล้าน. (2559, 19 มกราคม). **เดลินิวส์**, 1, 12.
- จิรัฐ จันทะเสน. (2540). **ประวัตินักฟุตบอลและสถิติการทำประตูทีมชาติไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสาร.
- เจนับสืบคดีฟัน “เสียปีก” สกสค. ขอคืนอายัด 400 ล.. (2559, 22 มกราคม). **มติชน**, 1, 12.
- ชาญ พนารัตน์. (2557). ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์และการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5, ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์ และจุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ (บรรณาธิการ), **ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์อำนาจ การเมืองและความเป็นชาย**, 25-81 เชียงใหม่: วนดาการพิมพ์.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2557). การเมืองกับฟุตบอลไทย, ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์และจุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ (บรรณาธิการ), **ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์อำนาจ การเมืองและความเป็นชาย**, 103-151. เชียงใหม่: วนดาการพิมพ์.
- ต้องดีกว่าเก่า. (2553, 19 ธันวาคม). **คม ชัด ลึก**, 27,28.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2559). **การเมืองระบบพ้อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ**, แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์, ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุขและอํารงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัพภะกฤษณ์โมสรอรรมี-หนูนทีมน้องลูกศีกาอาชีพ. (2562, 30 พฤศจิกายน). **ข่าวสด**, 9.

- ทัพฟ้าโดน 3 เด็ง ช่อง 7 เมินไทยลีก. (2540, 13 มิถุนายน). **ไทยรัฐ**, 25, 26.
- ไทยลีกชี้โทษทัพฟ้า. (2540, 10 มิถุนายน). **ไทยรัฐ**, 25, 26.
- บอลไทยแลนด์ลีกอุ่นักเตะแจกของลับ ก.ก.. (2540, 6 มกราคม). **เดลินิวส์**, 17, 18.
- เบื้องหลังข่าวเจาะ “ประยุทธ์” ขายที่ดิน 600 ล. โยงโย 27 บ. ลับ 7 หมื่น ล. “เสียเจริญ”. (2558). สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2562, จาก https://www.isranews.org/investigative/investigate-asset/35534-news_35534.html.
- ปตท. หนุนราชนาวี-ระยอง 5 ล. เปิดตัวกลางห้างดัง หวังติดท็อป 5. (2553, 31 มกราคม). **สยามกีฬา**, 19.
- ประกาศตั้งกรรมการฟุตบอลด้วยทองนักรบ ประจำพระพุทธศักราช 2459, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 13 หน้า 133-134, วันที่ 7 กันยายน 2459.
- ประกาศนายทะเบียนสมาคม ประจำกรุงเทพมหานคร เรื่อง จดทะเบียนจัดตั้งสมาคม, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนที่ 87 ง 6 หน้า 127-128, 6 สิงหาคม พ.ศ. 2552.
- ปูนนครหลวงหนุน “เพื่อนตร.” ไต่อันดับ. (2553, 15 กรกฎาคม). **กรุงเทพธุรกิจ**, 15.
- ผาสุก พงศ์ไพจิตรและคณะ. (2556). **สู่สังคมไทยเสมอหน้า การศึกษาโครงสร้าง ความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- พรณี บัวเล็ก. (2543). **วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2475 – 2516** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เพื่อนตำรวจช็อก-ชวดเตะไทยลีก. (2559, 9 กุมภาพันธ์). **ข่าวสด**, 13.
- ไฟกัศกองทัฟ. (2554, 19 กุมภาพันธ์). **มติชน**, 11.
- มาอีกแล้ววงจรรูปทวันักเตะตำรวจามหน้าลัมบอลลูกหนังไทยลีก. (2540, 11 สิงหาคม). **ไทยรัฐ**, 25, 26.
- มีปัญหาเยอะ จดอาชีฟไม่ได้. (2551, 16 ตุลาคม). **คม ชัด ลึก**, 25, 29.

ลิขิต ธีระเวคิน. (2553). **การเมืองการปกครองไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลูกหนังทหารบกปั่นป่วน. (2540, 9 มกราคม). **ไทยรัฐ**, 25, 26.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2559). **ฟุตบอลในสังคมไทย จากกีฬาสร้างความศิวิไลซ์ สู่พื้นที่บันเทิงและวัฒนธรรมของชนชั้นใหม่**, ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว (บรรณาธิการ). **ฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก ผู้หญิง อำนาจ วัฒนธรรมแฟน และชนชั้นใหม่**, 9-23. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2549). **ที่ระลึกครบรอบ 90 ปี สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 29 เมษายน 2549**. กรุงเทพฯ: สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

สังคิต พิริยะรังสรรค์. (2526). **ทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ.2475 – 2503**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม.

สายชล ปัญญาชิต. (2557). **ฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก**, ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์และจุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ (บรรณาธิการ), **ฟุตบอลไทยประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมืองและความเป็นชาย**, 83 -102. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

สุจิต บุญบงการ. (2562). **ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2543). **ทหารกับการเมืองไทยในศตวรรษหน้า: พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: สแควร์บรินซ์ 93.

อนุสรณ์พิธีพระราชทานเพลิงศพเรือเอกหลวงยุทธวินัยพิเนต (จวน ทั้งสุบุตร) ต.ช., ต.ม. ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม อังคาร 15 เมษายน 2523.

กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2523.

อภิชาติ สถิตนิรามัย, ยุติ มุกดาวิจิตรและนิติ ภาวครพันธุ์. (2556). **โครงการวิจัย ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2549). **“มือที่สาม” ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย**.
 กรุงเทพฯ: คบไฟ.

อัมมาร สยามวาลา. (2540). เศรษฐกิจไทย: 50 ปีของการขยายตัว, ใน **ความรู้ันต์
 ยิ่งใหญ่ บทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลอง
 สิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี : ว่าด้วยเศรษฐกิจไทย**, 43-69. กรุงเทพฯ:
 คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี.

อินทรีเพื่อนตำรวจ ใจถึง มือถึง เงินถึง หาญกล้ายึดอันดับที่อปทรี. (2553,
 11กุมภาพันธ์). **ประชาชาติธุรกิจ**, 40.

เอเซอร์ชานรับกระแสไทยลีกบูม. (2553, 29 มกราคม). **สยามกีฬา**, 21.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). **สองนคราประชาธิปไตย** (พิมพ์ครั้งที่ 4).
 กรุงเทพฯ: วิชาษา.

Napisa Waitoolkiat and Paul Chamber. (2017). In Paul Chambers and Napisa
 Waitoolkiat (Eds), Arch-Royalist Rent: The Political Economy of Military
 in Thailand, in **Khaki Capital: The Political Economy of the Military
 in Southeast Asia**, edited by, 40-92. Copenhagen: Nordic Institute of
 Asian Studies.

Paul Chamber. (2010). Thailand on the Brink: Resurgent Military, **Erode
 Democracy, Asian Survey**. 50 (5), 835-858.